

Beskrivelse af praksis

Introduktion til håndfonemer, klodser og instrumenter

Det mest optimale er at tænke håndfonemer, legoklodser og instrumenter ind i klassens bogstav gennemgang i børnehaveklassen. Mange børn vil have stor glæde af farvekode og instrumentkode samt den stilladsering håndfonemet giver.

Hvis dette ikke er sket, er det en god idé at lave et forløb, inden der startes med sætningsskrivning, hvor håndfonemer, klodser og instrumenter introduceres for børnene.

Herved bliver børnene fortrolige med de stilladseringstyper, der efterfølgende tilbydes i sætningsarbejdet.

Det mest oplagte er at tage udgangspunkt i børnenes egne navne. De fleste børn er meget optaget af hinandens og især deres eget navn.

Det er nemt for børn at få øje på det smarte i, at kunne skrive og læse hinandens navne.

Et forløb vil strække sig over nogle uger, hvor der hver dag bruges 10-15 min. på, at 1-2 elever "lærer" deres navn med legoklodser og instrumenter. Læreren skal her være den eksemplariske, fordi det er nyt for eleverne.

Efter at have sagt det valgte navn 2-3 gange med tydelig fonemdeling, hvor eleverne opmuntres til at være med, skal den elev, det handler om, samle sit navn i legoklodser. Her er der mulighed for sprogsamtaler om forskellen på konsonant og vokal. Alle i klassen må hjælpe, hvis eleven ikke selv kan stave sit navn, eller hvis eleven ikke ved, om bogstaverne er vokaler eller konsonanter.

Når de rigtige legoklodser er fundet, skal alle i klassen lukke øjnene, mens den elev, der er oppe, spiller sit navn. En stump lyd for en konsonant og en klingende lyd for en vokal. Derefter spørges alle de andre elever, om det var rigtig spillet. Til sidst skal eleven skrive sit navn på tavlen.

Arbejdet understøttes, hvis eleverne efterfølgende ser og hører deres navn gentaget. Fx ved navneopråb om morgenen. Navne lægges med legoklodser og eleverne kan hjælpe hinanden med at finde ud af, hvilket navn der er blevet lagt. De pågældende får fx lov til at hente mælk e.lign. Det er vigtigt, at det foregår i autentiske situationer, så ofte det kan lade sig gøre, så eleverne oplever det meningsfyldt.

Det er ikke nogen god ide at introducere håndfonemerne på elevernes navne, når målet er, at det efterfølgende skal skrives, fordi håndfonemet er et tegn, der bruges til at vise lydene. I det danske sprog er det kun ca. 20% af alle ord der har en direkte lyd-bogstav overensstemmelse. 80% af de danske ord staves anderledes, end de skrives. Det betyder, at de håndfonemer børnene ville vælge til deres navn, ikke er i overensstemmelse med bogstaverne i barnets navn.

Hvis eleverne derfor skal forstå princippet bag håndfonemet, skal de læres ved at blive sammenkoblet med den enkelte bogstavlyd. Jeg vil derfor opfordre til at lave en masse lege med bogstaver og lyde, hvor håndfonemerne læres. Grunden til at håndfonemerne fungerer i materialet i de første faser i forhold til retstavning er, at ordene er lydrette. Der er derfor en overensstemmelse mellem lyd-bogstav.

Sætningsmetodikken

Her følger en beskrivelse af, hvordan arbejdet med sætningen foregår i praksis. Under hvert punkt vil det blive tydeliggjort, hvilke overvejelser der ligger til grund for metodikken.

Der er brugt en sætning med udelukkende lydrette ord. De 22 sætninger i fase 1 og arbejdsgangen kan bruges fra slutningen af børnehaveklassen. Arbejdet med drillelyde og efterfølgende sprogarbejde beskrives og forklares senere i materialet under de enkelte fokusfaser.

Det er dog vigtigt, at dette ikke ses som en statisk metodik, men som en inspiration til den enkelte lærer om at videreudvikle sin egen metodik sammen med klassens elever.

Arbejdsgang v. sætning

Et eksempel kunne være en kort lydret sætning.

Han må få is

- To elever kommer op åbner postkassen og tager den korte lydrette sætning.

For at skabe ro og forudsigelighed er det vigtigt, at der skabes en forventning hos eleverne. En postkasse forbindes af mange børn med det sted, hvor "skrevne beskeder" er. Der vil derfor for de fleste være en god forforståelse for, hvad skrevne tekster og postkasser har med hinanden at gøre.

At det er eleverne, der skal tømme postkassen, understøtter forventningen om, at de skal være aktive i det, der skal ske.

- Sætning læses med hjælp fra voksen.

For at lære at læse, er det nødvendigt, at man vises hvordan. Ved at lade børnene "læse", viser læreren, hvordan det er "man skal gøre, når man læser". Her er det vigtigt, at læreren er rollemodel for eleverne. Nogle elever vil være i stand til at læse disse korte lydrette sætninger med meget lidt hjælp eller på egen hånd.

- Der tælles ord i sætningen

Ved at tælle ord i sætningen bliver begrebet ord kendt. Det er vigtigt at blive ved med tale om hvad et ord er, så de svageste elever får udbygget deres sprog om sproget. Denne samtale, om det der gøres, har stor værdi, fordi elevernes bevidsthed udvides gennem samtalen om sproget. Samtidig er det en hjælp til den senere sætningskrivning.

få

- Fokus på dagens 120 ord

Læreren fremhæver, hvilket ord der er fokus på. (Denne fokus har stor betydning i det videre sætningsarbejde, derfor indarbejdes det fra start.) Ordet vises ikke for eleverne.

- Hele klassen laver håndfonemerne mens sætningen lyderes. Dette gentages 3 gange - eller til alle er med.

Her stater det egentlige stilladseringsarbejde for sætningen. Det er vigtigt at gentage håndfonemerne mange gange i starten, fordi eleverne har brug for, at kroppen lærer, at sætningen består af ord, der består af lyde. Igen er det vigtigt at sætte sprog på aktiviteten.

- Ord for ord findes fonemantal

- Eleverne samler klodser og sætter på tavlen (blå klodser for konsonanter, røde klodser for vokaler)

Hvert ord i sætningen arbejdes igennem. Hvor mange lyde er der i ordet, hvordan lød lyden. Er lyden en vokal eller en konsonant. Passer den farvekode der er lagt til ordet. Samtalen skal understøtte eleverne i at få lagt farvekoden. Ofte er det en god ide at bruge håndfonemerne undervejs.

- Elev spiller sætningen

Når sætningen er korrekt lagt, skal den spilles. Hvis eleverne er trykke ved metodikken, kan det være en fordel, at de skal lukke øjnene, når de lytter. Andre vil dog få mere ud af at kunne se klodserne samtidig. Denne øvelse vil være svær motorisk for nogle børn. Mens eleven spiller, er det en fordel hvis læreren samtidig lyderer sætningen.

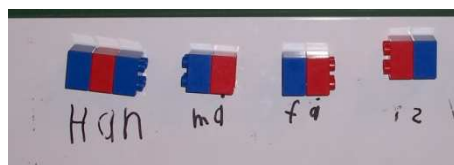
- Elev skriver på tavlen med hjælp.

De elever, der har været oppe, skriver i samarbejde sætningen på en tavle

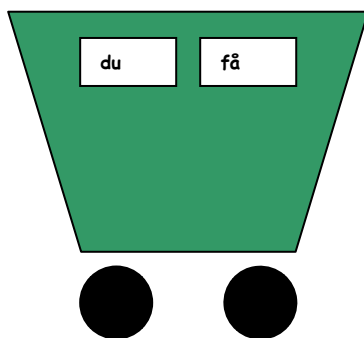
- Imens skriver alle andre i hæftet.

Læreren vil langsomt lydere sætningen igen. Alle elever skal skrive sætningen i deres hæfte. Det vil være en stor fordel med ekstra voksenhænder/venskabsklasse. For mange elever er det vigtigt, at alfabetet hænger synligt i klassen.

- Eleverne viser, hvad de har skrevet

De to elever, der har skrevet på tavlen, vil vise sætningen og læse den højt. Denne gang kun med den stilladsering, de har brug for. Herved mærker eleverne, at de på få minutter har "rykket sig". Det er vigtigt at rose meget og gøre synligt for dem, hvad de mestrede selv.

- Dagens ord findes på togvognen

Dagens fokusord sættes i togvognen for at synliggøre ordet. Efterhånden vil det blive en stor hjælp for eleverne at kunne "trække" på disse ord i deres egen skrivning.